

сања другог са темом поетског погледа на другу личност као на себе самог. Текст указује на филозофске и уметничке импликације новог проживљавања и преиспитивања главних мотива мита о Еуридици као оквира разумевања људских егзистенцијалних и стваралачких тежњи, у којем се дилема песничког избора у контексту филмског медија јавља као сублимат загонетки уметничког дела и односа ствараоца према другом људском бићу.

Марија Грујић је докторирала на Централноевропском универзитету (Central European University) из области студија рода и популарне културе, где је и магистрала. Основне студије из опште књижевности и теорије књижевности завршила је на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Била је на постдокторском научном усавршавању на Фраје Универзитету у Берлину (Freie Universität Berlin) и на истраживачком боравку на Универзитету у Питсбургу (University of Pittsburgh). Запослена је као научна истраживачица у Институту за књижевност и уметност у Београду. Предавала је на Одсеку за родне студије на Централноевропском универзитету, а данас предаје у Центру за родне студије на Универзитету у Новом Саду. До сада је објавила четири књиге: *Разумети Бору Станковића: Проза интимних реалности* (2022), *Род и култура фрагментарности: Нечиста крв и Газда Младен Борисава Станковића* (2015), *Reading the Entertainment and Community Spirit* (2012) и *Бахтин и феминистичка књижевна анализа* (2007), као и низ других радова из области студија културе, филма, медија, родних студија, књижевне теорије и репрезентације. Заједно са Кристијаном Олахом организовала је научни скуп „Филм и књижевност“ (2018) и уредила међународни научни зборник радова *Филм и књижевност* (2020). Учествовала је на бројним међународним конференцијама и одржала предавања у Аустрији, Бугарској, Великој Британији, Мађарској, Немачкој, Сједињеним Америчким Државама, Француској, Хрватској и Чешкој Републици. Области њеног истраживачког рада су теорија књижевности, културне студије, родне студије, студије популарне музике, студије филма и теорија нових медија.

Ана Далеоре

Факултет за дипломатију и безбедност, Београд
anadaleore@gmail.com

ПРОДУЦЕНТСКИ МОДЕЛИ ЕКРАНИЗАЦИЈЕ РОМАНА НА ФИЛМУ

Веза између романа и филма траје колико и филм и базира се на садржајима посредством којих се ствара и реализује филмско дело. Изазов новог медија био је примамљив за све, од људи на филму до биоскопске публике. У тој вези изградио се и продуцентски однос који полази од процене сценарија и избора продуцентског модела који се на крају везује за успех филма у биоскопима.

Изабрани модел се током свих ових година допуњавао и мењао у односу на то како се мењао и филм. Битан елемент на креирању продуцентског модела у екранизацији романа на почетку је била популарност романа код читалачке публике, јер је такав филм имао већи потенцијал за успех у биоскопима. Али, нису сви романи подесни за филмски медиј, па је питање може ли добар роман да буде добар филм вероватно старо колико и први покушај да се литература екранизује. Пионир филма Жорж Мелијес је имао велики успех у биоскопима широм света екранизујући роман Жил Верна *Пут на месец* у истоимени филм. Избор најатрактивнијих сцена из романа је био његов продуцентски модел, као и трајање од 14 минута, јер филмови те дужине нису били стандард у биоскопима. Како се усавршавала и мењала филмска технологија, тако су се мењали и филмски трендови, а развио се и концепт независне продуцентске кинематографије, у којој је креативни продуцент главни иницијатор настанка новог филма.

Потреба за филмовима и даље постоји, емотивна порука и свет литерарног дела узбуђују публику, а добра прича је један од најважнијих предуслова за добар филм.

Ана Далере (Београд, 1969) дипломирала је 1992. на Факултету драмских уметности у Београду на Катедри за Филмску и тв продукцију, а 2014. је магистрирала. Завршила је на Факултету за дипломатију и безбедност на Катедри за Продукцију драмских и аудио визуелних уметности и медија у звању ванредног професора. Аутор је монографије *Значај стар система у холивудској продукцији до појаве говорног филма* (Нишки културни центар, 2008). Коаутор је монографије *Лифка и Лифке* (Југословенска Кинотека и Отворени Универзитет Суботица, 2011). Излагала је на више домаћих и међународних научних скупова и конференција. Била је гостујући предавач у филмском едукативном центру „Интеракција“, Пожега и на Академији умјетности, Бања Лука. Такође је била и члан жирија 7. Међународног фестивала анимираног филма „Константинов златник“, Ниш, 2019. године, као и селектор учесника Међународног студентског филмског кампа Интеракција, Независни филмски центар Филм Арт, Пожега (2010–2012) и селектор програма „Млади лавови“, Фестивал филмског сценарија, Врњачка Бања (2010 и 2012).

Сава ДАМЈАНОВ
JISU-Jilin University (Чангчун, Кина)
koderdam@gmail.com; koderdam@ff.uns.ac.rs

AI – КЊИЖЕВНОСТ – ФИЛМ

Ембарго, конфликт или сарадња: то су дилеме које се данас драматично исказују у промишљањима односа вештачке интелигенције и уметности. Оно што је не тако давно била високотехнолошка будућност данас је РЕАЛНО присутно и више него што смо свесни: то се односи и на вештачку интелигенцију (AI). Очито, питање сада не може бити како и да ли зауставити тај развој већ како „припитомити“ ту сферу и – у најбољем случају – функционализовати је као кооперативну људској креацији. Примери књижевне и филмске уметности који су били успешни у томе сведоче да се више не ради само о хипотези. Најзад, то је и нужност данашње цивилизације јер је немогућ повратак на премисе које су се подразумевале пре информатичке (дигиталне) ере, односно пре интернета и великих кибернетичких изума. Уколико покушамо да изаберемо неки другачији пут, осуђени смо на излазак из цивилизацијског контекста (ако је то уопште могуће?) или на опасно, неконтролисано препуштање свих подручја стварности – дакле и Уметности – вештачкој интелигенцији која неминовно формира сопствене, аутономне светове (нама често недовољно разумљиве па чак и неприступачне!). Тако бисмо уместо сарадње отворили поље кофликта са све напреднијом, моћнијом AI или – што је још погубније! – иницирали њену апсолутну незаинтересованост за бића која су је створила (а тиме и маргинализацију истих тих бића и њихових вредности). Уверен сам да ће најближа будућност бити обележена коауторством AI и људске књижевно-филмске креације, при чему ће се и даље одвијати она наша релативно аутохтона уз паралелни ток у коме ће вештачка интелигенција такође РЕЛАТИВНО сама (ре)продуковати уметничка дела...